

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 13ης Δεκεμβρίου 2018*

«Αίτηση αναιρέσεως – Αγωγή αποζημίωσης – Άρθρο 340, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ – Υπέρμετρη χρονική διάρκεια της δίκης στο πλαίσιο δύο υποθέσεων που ήχθησαν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Αποκατάσταση της ζημίας την οποία υποστηρίζουν ότι υπέστησαν οι πρωτοδίκως ενάγουσες – Υλική ζημία – Έξοδα τραπεζικής εγγυήσεως – Αιτιώδης συνάφεια – Τόκοι υπερημερίας – Μη υλική ζημία»

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-138/17 P και C-146/17 P,

με αντικείμενο δύο αιτήσεις αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ασκήθηκαν, αντιστοίχως, στις 17 και στις 22 Μαρτίου 2017,

Ευρωπαϊκή Ένωση, εκπροσωπούμενη από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκπροσωπούμενο από τους J. Inghelram και Á. Almendros Manzano (C-138/17 P),

αναιρεσείουσα,

όπου οι λοιποί διάδικοι είναι οι:

Gascogne Sack Deutschland GmbH, πρώην Sachsa Verpackung GmbH, με έδρα τη Wieda (Γερμανία),

Gascogne SA, με έδρα το Saint-Paul-lès-Dax (Γαλλία),

εκπροσωπούμενες από τους F. Puel και E. Durand, avocats,

ενάγουσες πρωτοδίκως,

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους C. Urraca Caviedes, S. Noë και F. Erlbacher,

παρεμβαίνουσα πρωτοδίκως,

και

Gascogne Sack Deutschland GmbH, με έδρα τη Wieda,

Gascogne, με έδρα το Saint-Paul-lès-Dax,

εκπροσωπούμενες από τους F. Puel και E. Durand, avocats (C-146/17 P),

αναιρεσείουσες,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

όπου οι λοιποί διάδικοι είναι οι:

Ευρωπαϊκή Ένωση, εκπροσωπούμενη από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκπροσωπούμενο από τους J. Inghelram και Á. Almendros Manzano,

εναγόμενη πρωτοδίκως,

Ευρωπαϊκή Επιτροπή,

παρεμβαίνουσα πρωτοδίκως,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους R. Silva de Lapuerta (εισηγήτρια), Αντιπρόεδρο, προεδρεύουσα του πρώτου τμήματος, J.-C. Bonichot, E. Regan, C. G. Fernlund και S. Rodin, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Wahl

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 25ης Ιουλίου 2018,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με τις αντίστοιχες αιτήσεις αναιρέσεως, η Ευρωπαϊκή Ένωση, αφενός, και οι Gascogne Sack Deutschland GmbH και Gascogne SA, αφετέρου, ζητούν τη μερική αναίρεση της αποφάσεως που εξέδωσε το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 10 Ιανουαρίου 2017, Gascogne Sack Deutschland και Gascogne κατά Ευρωπαϊκής Ένωσης (T-577/14, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, EU:T:2017:1), και με την οποία υποχρέωσε την Ευρωπαϊκή Ένωση να καταβάλει στην Gascogne αποζημίωση ύψους 47 064,33 ευρώ για την υλική ζημία που υπέστη η εταιρία αυτή λόγω υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης στις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν οι αποφάσεις της 16ης Νοεμβρίου 2011, Groupe Gascogne κατά Επιτροπής (T-72/06, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2011:671), και της 16ης Νοεμβρίου 2011, Sachsa Verpackung κατά Επιτροπής (T-79/06, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2011:674) (στο εξής, από κοινού: υποθέσεις T-72/06 και T-79/06), καθώς και αποζημίωση ύψους 5 000 ευρώ στην Gascogne Sack Deutschland και αποζημίωση ύψους 5 000 ευρώ στην Gascogne σε αποκατάσταση της μη υλικής ζημίας που υπέστησαν οι εταιρίες αυτές, αντιστοίχως, λόγω της εν λόγω υπερβάσεως, απέρριψε δε τις αγωγές κατά τα λοιπά.

Το ιστορικό των διαφορών

- 2 Με δικόγραφα που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 23 Φεβρουαρίου 2006, η Sachsa Verpackung GmbH, νυν Gascogne Sack Deutschland, αφενός, και η Groupe Gascogne SA, νυν Gascogne, αφετέρου, άσκησαν η καθεμία προσφυγή κατά της αποφάσεως C(2005) 4634 της Επιτροπής, της 30ής Νοεμβρίου 2005, σχετικής με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου [101 ΣΛΕΕ] (υπόθεση COMP/F/38.354 – Βιομηχανικοί σάκοι) [στο εξής: απόφαση C(2005) 4634]. Με τις

προσφυγές τους ζητούσαν, κατ' ουσίαν, από το Γενικό Δικαστήριο να ακυρώσει την απόφαση αυτή κατά το μέρος που τις αφορούσε ή, επικουρικώς, να μειώσει το ύψος του προστίμου που τους είχε επιβληθεί.

- 3 Με αποφάσεις της 16ης Νοεμβρίου 2011, Groupe Gascogne κατά Επιτροπής (T-72/06, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2011:671), και της 16ης Νοεμβρίου 2011, Sachsa Verpackung κατά Επιτροπής (T-79/06, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2011:674), το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τις ως άνω προσφυγές.
- 4 Με δικόγραφα που κατέθεσαν στις 27 Ιανουαρίου 2012, η Gascogne Sack Deutschland και η Groupe Gascogne άσκησαν αναίρεσεις κατά των αποφάσεων της 16ης Νοεμβρίου 2011, Groupe Gascogne κατά Επιτροπής (T-72/06, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2011:671), και της 16ης Νοεμβρίου 2011, Sachsa Verpackung κατά Επιτροπής (T-79/06, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2011:674).
- 5 Με αποφάσεις της 26ης Νοεμβρίου 2013, Gascogne Sack Deutschland κατά Επιτροπής (C-40/12 P, EU:C:2013:768), και της 26ης Νοεμβρίου 2013, Groupe Gascogne κατά Επιτροπής (C-58/12 P, EU:C:2013:770), το Δικαστήριο απέρριψε τις ως άνω αιτήσεις αναίρεσεως.

Η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

- 6 Με δικόγραφο που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 4 Αυγούστου 2014, οι Gascogne Sack Deutschland και Gascogne άσκησαν αγωγή βάσει του άρθρου 268 ΣΛΕΕ κατά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκπροσωπούμενης από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με αίτημα την αποκατάσταση της ζημίας που υποστηρίζουν ότι υπέστησαν οι εταιρίες αυτές λόγω υπέρμετρης χρονικής διάρκειας της δίκης, ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, στο πλαίσιο των υποθέσεων T-72/06 και T-79/06.
- 7 Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο αποφάσισε τα εξής:
  - «1) Υποχρεώνει την Ευρωπαϊκή Ένωση, εκπροσωπούμενη από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να καταβάλει αποζημίωση 47 064,33 ευρώ στην Gascogne, προς αποκατάσταση της υλικής ζημίας που υπέστη η εταιρία αυτή λόγω της υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης στις υποθέσεις [T-72/06 και T-79/06]. Η αποζημίωση αυτή θα αναπροσαρμοστεί με την επιβολή αντισταθμιστικών τόκων, υπολογιζόμενων με αφετηρία την 4η Αυγούστου 2014 και μέχρι τη δημοσίευση της παρούσας αποφάσεως, βάσει του ετήσιου ποσοστού πληθωρισμού που διαπιστώθηκε από την Eurostat (Στατιστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης) στο κράτος μέλος στο οποίο είναι εγκατεστημένη η εν λόγω εταιρία.
  - 2) Υποχρεώνει την [Ευρωπαϊκή] Ένωση, εκπροσωπούμενη από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να καταβάλει αποζημίωση 5 000 ευρώ στην Gascogne Sack Deutschland GmbH και αποζημίωση 5 000 ευρώ στην Gascogne προς αποκατάσταση της μη υλικής ζημίας που υπέστησαν, αντιστοίχως, οι εταιρίες αυτές λόγω της υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης στις υποθέσεις T-72/06 και T-79/06.
  - 3) Καθένα από τα ποσά αποζημιώσεως που καθορίζονται στα σημεία 1 και 2 ανωτέρω προσαυξάνεται με τόκους υπερημερίας, υπολογιζόμενους με αφετηρία τη δημοσίευση της παρούσας αποφάσεως και μέχρι πλήρους και ολοσχερούς εξοφλήσεως, βάσει του επιτοκίου που εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) για τις κύριες πράξεις της αναχρηματοδοτήσεως, προσαυξημένου κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες.
  - 4) Απορρίπτει την αγωγή κατά τα λοιπά.

- 5) Υποχρεώνει την [Ευρωπαϊκή] Ένωση, εκπροσωπούμενη από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να φέρει, πέραν των δικών της δικαστικών εξόδων, τα δικαστικά έξοδα της Gascogne Sack Deutschland και της Gascogne που αφορούν την ένσταση απαραδέκτου επί της οποίας εκδόθηκε η διάταξη της 2ας Φεβρουαρίου 2015, Gascogne Sack Deutschland και Gascogne κατά Ευρωπαϊκής Ένωσης (T-577/14, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2015:80).
- 6) Η Gascogne Sack Deutschland και η Gascogne, αφενός, και η [Ευρωπαϊκή] Ένωση, εκπροσωπούμενη από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αφετέρου, φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα που αφορούν την αγωγή επί της οποίας εκδόθηκε η παρούσα απόφαση.
- 7) Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή φέρει τα δικαστικά της έξοδα.»

Αιτήματα των διαδίκων

- 8 Με την αίτηση αναίρεσως στην υπόθεση C-138/17 P, η Ευρωπαϊκή Ένωση ζητεί από το Δικαστήριο:
  - να αναιρέσει το σημείο 1 του διατακτικού της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως·
  - να απορρίψει ως αβάσιμο το πρωτοδίκως υποβληθέν αίτημα της Gascogne Sack Deutschland και της Gascogne, περί επιδικάσεως ποσού ύψους 187 571 ευρώ για την περιουσιακή μείωση που υποστηρίζουν ότι υπέστησαν λόγω των πρόσθετων ποσών που υποχρεώθηκαν να καταβάλουν, πέραν ενός εύλογου χρονικού διαστήματος, για τη σύσταση τραπεζικής εγγυήσεως, και
  - να καταδικάσει τις Gascogne Sack Deutschland και Gascogne στα δικαστικά έξοδα.
- 9 Οι Gascogne Sack Deutschland και Gascogne ζητούν από το Δικαστήριο:
  - να απορρίψει την αίτηση αναίρεσως και
  - να καταδικάσει την αναιρεσείουσα στα δικαστικά έξοδα.
- 10 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να δεχθεί την αίτηση αναίρεσως στο σύνολό της.
- 11 Με την αίτηση αναίρεσως στην υπόθεση C-146/17 P, οι Gascogne Sack Deutschland και Gascogne ζητούν από το Δικαστήριο:
  - να αναιρέσει εν μέρει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση·
  - να αποφανθεί οριστικώς, ασκώντας την πλήρη δικαιοδοσία του, επί της οικονομικής αποζημιώσεως για την υλική και τη μη υλική ζημία που υπέστησαν οι αναιρεσείουσες κάνοντας δεκτά τα αιτήματά τους, και
  - να καταδικάσει την Ευρωπαϊκή Ένωση στα δικαστικά έξοδα.
- 12 Η Ευρωπαϊκή Ένωση ζητεί από το Δικαστήριο:
  - να απορρίψει την αίτηση αναίρεσως ως εν μέρει αλυσιτελή και εν μέρει αβάσιμη ή, εν πάση περιπτώσει, ως αβάσιμη·
  - να καταδικάσει τις αναιρεσείουσες στα δικαστικά έξοδα.

- 13 Με απόφαση του προέδρου του πρώτου τμήματος της 17ης Απριλίου 2018, αποφασίστηκε η συνεκδίκαση των δύο υποθέσεων C-138/17 P και C-146/17 P προς τον σκοπό αναπτύξεως κοινών προτάσεων και εκδόσεως κοινής αποφάσεως.

Επί των αιτήσεων αναιρέσεως

- 14 Προς στήριξη της αιτήσεως αναιρέσεως στην υπόθεση C-138/17 P, η Ευρωπαϊκή Ένωση προβάλλει τρεις λόγους αναιρέσεως.
- 15 Η αίτηση αναιρέσεως στην υπόθεση C-146/17 P βασίζεται σε επτά λόγους αναιρέσεως.

Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-138/17 P

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 16 Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως, η Ευρωπαϊκή Ένωση, αναιρεσείουσα στην υπόθεση C-138/17 P, υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο, κρίνοντας ότι υφίσταται αρκούντως άμεση αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης στις υποθέσεις T-72/06 και T-79/06 και της ζημίας που υπέστη η Gascogne λόγω της καταβολής εξόδων τραπεζικής εγγυήσεως κατά το χρονικό διάστημα που αντιστοιχεί στην υπέρβαση της εν λόγω διάρκειας, υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κατά την ερμηνεία της έννοιας της «αιτιώδους συνάφειας».
- 17 Ειδικότερα, η Ευρωπαϊκή Ένωση θεωρεί ότι το Γενικό Δικαστήριο στηρίχθηκε στην πεπλανημένη παραδοχή ότι η επιλογή περί συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως ασκείται σε ένα μόνον χρονικό σημείο, δηλαδή κατά τον χρόνο της «αρχικής επιλογής» περί συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως. Δεδομένου, όμως, ότι η υποχρέωση καταβολής του προστίμου υφίστατο καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης, μάλιστα δε και πέραν αυτής, καθόσον το πρόστιμο δεν ακυρώθηκε, οι πρωτοδίκως ενάγουσες είχαν τη δυνατότητα να καταβάλουν το πρόστιμο και να εκπληρώσουν, επομένως, την υποχρέωση που υπείχαν σχετικώς. Δεδομένης της δυνατότητας καταβολής του προστίμου ανά πάσα στιγμή, η επιλογή ειδικώς των εναγουσών αυτών να αντικαταστήσουν την εν λόγω καταβολή με τραπεζική εγγύηση αποτελεί, κατά την αναιρεσείουσα, διαρκή χρονικώς επιλογή, ασκούμενη καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας. Ως εκ τούτου, το καθοριστικής σημασίας αίτιο της καταβολής των εξόδων τραπεζικής εγγυήσεως συνίσταται, κατά την αναιρεσείουσα, στην επιλογή των ιδίων των πρωτοδίκως εναγουσών να μην καταβάλουν το πρόστιμο, αλλά να αντικαταστήσουν την καταβολή αυτή με τη σύσταση τραπεζικής εγγυήσεως, και όχι στην υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης.
- 18 Η Επιτροπή συντάσσεται με τα επιχειρήματα που προβάλλει η Ευρωπαϊκή Ένωση.
- 19 Οι Gascogne Sack Deutschland και Gascogne, αναιρεσίβλητες στην υπόθεση C-138/17 P, υποστηρίζουν, αφενός, ότι ορθώς το Γενικό Δικαστήριο δεν εφάρμοσε εν προκειμένω τη νομολογία που διατυπώθηκε ιδίως με την απόφαση της 21ης Απριλίου 2005, Holcim (Deutschland) κατά Επιτροπής (T-28/03, EU:T:2005:139, σκέψεις 121 έως 123), και με τη διάταξη της 12ης Δεκεμβρίου 2007, Atlantic Container Line κ.λπ. κατά Επιτροπής (T-113/04, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2007:377, σκέψεις 39 και 40), καθόσον τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υποθέσεως διαφέρουν ουσιωδώς από εκείνα των υποθέσεων που αφορά η ως άνω νομολογία, όπως διαπίστωσε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 121 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, και, αφετέρου, ότι με την απόφαση αυτή καταδεικνύεται επαρκώς κατά νόμον η ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της παράνομης και υπαίτιας συμπεριφοράς του Γενικού Δικαστηρίου και της ζημίας που υπέστη η Gascogne.

- 20 Επιπλέον, οι Gascoigne Sack Deutschland και Gascoigne επισημαίνουν ότι η εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης αμφισβήτηση της ίδιας της αρχής της αποζημιώσεως, καθώς και η συνακόλουθη απόρριψη κάθε αιτήματος σχετικού με ζημία που υπέστησαν αυτές, μολονότι το Δικαστήριο, στις αποφάσεις του της 26ης Νοεμβρίου 2013, Gascoigne Sack Deutschland κατά Επιτροπής (C-40/12 P, EU:C:2013:768) και Groupe Gascoigne κατά Επιτροπής (C-58/12 P, EU:C:2013:770), δέχθηκε το ίδιο τον υπέρμετρο χαρακτήρα της διάρκειας της δίκης και την αρχή της υπάρξεως ζημίας οφειλομένης στη διάρκεια αυτή, συνιστά «κατάχρηση διαδικασίας».
- 21 Οι Gascoigne Sack Deutschland και Gascoigne ζητούν, ως εκ τούτου, την απόρριψη του λόγου αυτού αναιρέσεως.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 22 Υπενθυμίζεται ότι, όπως έχει επισημάνει το Δικαστήριο, η προϋπόθεση περί αιτιώδους συνάφειας, κατά το άρθρο 340, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, αφορά την ύπαρξη αρκούντως άμεσης σχέσεως αιτίου προς αιτιατό μεταξύ της προσαπτομένης πράξεως ή παραλείψεως των θεσμικών οργάνων της Ένωσης και της ζημίας, της οποίας η απόδειξη απόκειται στον ενάγοντα, με συνέπεια η προσαπτόμενη πράξη ή παράλειψη να πρέπει να αποτελεί την καθοριστική αιτία της ζημίας (διάταξη της 31ης Μαρτίου 2011, Mauerhofer κατά Επιτροπής, C-433/10 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2011:204, σκέψη 127 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 23 Πρέπει επομένως να εξετασθεί αν η υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης στις υποθέσεις T-72/06 και T-79/06 συνιστά την καθοριστική αιτία της ζημίας που οφείλεται στην καταβολή εξόδων τραπεζικής εγγυήσεως κατά το χρονικό διάστημα που αντιστοιχεί στην υπέρβαση της εν λόγω διάρκειας, προκειμένου να αποδειχθεί η ύπαρξη άμεσης σχέσεως αιτίου προς αιτιατό μεταξύ της προσαπτομένης στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμπεριφοράς και της προβαλλομένης ζημίας.
- 24 Επισημαίνεται συναφώς ότι, στο πλαίσιο αγωγής αποζημιώσεως ασκηθείσας κατά της Επιτροπής προκειμένου, μεταξύ άλλων, να επιστραφεί η δαπάνη συστάσεως εγγυήσεως στην οποία είχαν υποβληθεί οι ενάγουσες για να επιτύχουν την αναστολή των αποφάσεων περί ανακτήσεως των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης επιστροφών, αποφάσεων οι οποίες εν συνεχεία ανακλήθηκαν, το Δικαστήριο έκρινε ότι, οσάκις απόφαση με την οποία επιβάλλεται η καταβολή προστίμου παρέχει τη δυνατότητα συστάσεως εγγυήσεως για την εξασφάλιση της καταβολής του προστίμου και των τόκων υπερημερίας, μέχρι την έκδοση αποφάσεως επί προσφυγής που ασκήθηκε κατά της αποφάσεως αυτής, η ζημία που συνίσταται στα έξοδα για τη σύσταση της εγγυήσεως δεν οφείλεται στην εν λόγω απόφαση, αλλά στην επιλογή του ενδιαφερόμενου να συστήσει εγγύηση αντί να εκπληρώσει αμέσως την υποχρέωση επιστροφής. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι δεν υφίστατο καμία άμεση αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της προσαπτομένης στην Επιτροπή συμπεριφοράς και της προβαλλομένης ζημίας (βλ., σχετικώς, απόφαση της 28ης Φεβρουαρίου 2013, Inalca και Cremonini κατά Επιτροπής C-460/09 P, EU:C:2013:111, σκέψεις 118 και 120).
- 25 Το Γενικό Δικαστήριο, όμως, έκρινε, στη σκέψη 121 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η σχέση μεταξύ της υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης στις υποθέσεις T-72/06 και T-79/06 και της καταβολής εξόδων τραπεζικής εγγυήσεως κατά το χρονικό διάστημα που αντιστοιχεί στην υπέρβαση αυτή δεν ήταν δυνατόν να διερράγη λόγω της αρχικής επιλογής της Gascoigne να μην καταβάλει αμέσως το πρόστιμο που της είχε επιβληθεί με την απόφαση C(2005) 4634, αλλά να συστήσει τραπεζική εγγύηση.
- 26 Ειδικότερα, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 119 και 120 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τα δύο στοιχεία στα οποία στηρίχθηκε το Γενικό Δικαστήριο για να συναγάγει την κρίση που εκτέθηκε στη σκέψη 121 της εν λόγω αποφάσεως είναι, αφενός, το γεγονός ότι, κατά τον χρόνο κατά τον οποίο η

Gascoigne προέβη στη σύσταση τραπεζικής εγγυήσεως, η υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης δεν μπορούσε να προβλεφθεί και ότι η εν λόγω εταιρία μπορούσε δικαιολογημένα να αναμένει ότι οι προσφυγές αυτές θα εκδικάζονταν εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος και, αφετέρου, ότι η υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης επήλθε μετά την αρχική επιλογή της Gascoigne να συστήσει την εν λόγω εγγύηση.

- 27 Τα δύο στοιχεία, όμως, που μνημόνευσε το Γενικό Δικαστήριο στις σκέψεις 119 και 120 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως στερούνται σημασίας όσον αφορά το ζήτημα αν η αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης, στο πλαίσιο των υποθέσεων T-72/06 και T-79/06, και της ζημίας που υπέστη η Gascoigne, λόγω της καταβολής εξόδων τραπεζικής εγγυήσεως κατά το χρονικό διάστημα που αντιστοιχεί στην υπέρβαση της εν λόγω διάρκειας, δεν είναι δυνατόν να διερραγή λόγω της επιλογής της επιχειρήσεως αυτής να προβεί στη σύσταση της εν λόγω εγγυήσεως.
- 28 Πράγματι, τούτο θα ίσχυε μόνον εφόσον η διατήρηση της τραπεζικής εγγυήσεως είχε υποχρεωτικό χαρακτήρα, οπότε η επιχείρηση που άσκησε προσφυγή κατά αποφάσεως της Επιτροπής με την οποία της επιβάλλεται πρόστιμο και επέλεξε να συστήσει τραπεζική εγγύηση προκειμένου να μην εκτελέσει αμέσως την απόφαση αυτή δεν είχε το δικαίωμα, πριν από την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως επί της προσφυγής αυτής, να καταβάλει το εν λόγω πρόστιμο και να λύσει την εκ μέρους της συσταθείσα τραπεζική εγγύηση.
- 29 Όπως, όμως, επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 37, 49 και 50 των προτάσεών του, ακριβώς όπως η σύσταση της τραπεζικής εγγυήσεως, και η διατήρησή της απόκειται στην ελεύθερη εκτίμηση της οικείας επιχειρήσεως, λαμβανομένων υπόψη των οικονομικών συμφερόντων της. Πράγματι, ουδόλως απαγορεύει το δίκαιο της Ένωσης στην επιχείρηση αυτή να ανακαλέσει ανά πάσα στιγμή την τραπεζική εγγύηση που συνέστησε και να καταβάλει το επιβληθέν πρόστιμο, σε περίπτωση κατά την οποία, λαμβανομένης υπόψη της εξέλιξης των περιστάσεων σε σχέση με τις υφιστάμενες κατά τον χρόνο συστάσεως της εγγυήσεως αυτής, η εν λόγω επιχείρηση φρονεί ότι η επιλογή αυτή είναι περισσότερο συμφέρουσα για εκείνην. Τούτο θα μπορούσε να συμβεί στην περίπτωση, μεταξύ άλλων, κατά την οποία η εξέλιξη της διαδικασίας ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου έχει ως αποτέλεσμα να θεωρήσει η οικεία επιχείρηση ότι η απόφαση θα εκδοθεί σε χρόνο μεταγενέστερο εκείνου που αρχικώς υπολόγιζε και ότι, κατά συνέπεια, η δαπάνη της τραπεζικής εγγυήσεως θα υπερβεί την αρχικώς προβλεφθείσα, δηλαδή εκείνη που είχε υπολογισθεί κατά τη σύσταση της τραπεζικής εγγυήσεως.
- 30 Εν προκειμένω, λαμβανομένου υπόψη ότι, αφενός, τον Σεπτέμβριο του 2009, δηλαδή 43 μήνες κατόπιν της ασκήσεως των προσφυγών στις υποθέσεις T-72/06 και T-79/06, δεν είχε καν κινηθεί η προφορική διαδικασία στις υποθέσεις αυτές, όπως προκύπτει από τις διαπιστώσεις στις οποίες προέβη το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 63 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, και ότι, αφετέρου, το χρονικό διάστημα το οποίο θεώρησε η ίδια η Gascoigne, με το δικόγραφο της πρωτοδίκως ασκηθείσας αγωγής της, ότι συνιστά τη συνήθη διάρκεια εκδικάσεως των προσφυγών ακυρώσεως στον τομέα του ανταγωνισμού ανέρχεται ακριβώς σε 43 μήνες, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, το αργότερο, τον εν λόγω Σεπτέμβριο του 2009, δεν ήταν δυνατό η Gascoigne να αγνοεί ότι η διάρκεια της δίκης στις εν λόγω υποθέσεις θα υπερέβαινε κατά πολύ εκείνην που αρχικώς υπολόγιζε, και ότι μπορούσε να αναθεωρήσει τη σκοπιμότητα της διατηρήσεως της τραπεζικής εγγυήσεως, λαμβανομένων υπόψη των επιπλέον εξόδων που μπορούσε να συνεπάγεται η διατήρηση της εγγυήσεως αυτής.
- 31 Υπό τις συνθήκες αυτές, η υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης στις υποθέσεις T-72/06 και T-79/06 δεν συνιστά το καθοριστικό αίτιο της ζημίας που υπέστη η Gascoigne λόγω της καταβολής εξόδων τραπεζικής εγγυήσεως κατά το χρονικό διάστημα που αντιστοιχεί στην υπέρβαση της διάρκειας αυτής. Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 58 των προτάσεών του, η ζημία αυτή οφείλεται στην επιλογή της ίδιας της Gascoigne να διατηρήσει την τραπεζική εγγύηση καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας στις υποθέσεις αυτές, παρά τις χρηματοοικονομικές συνέπειες της συγκεκριμένης επιλογής.

- 32 Εκ των προεκτεθέντων συνάγεται ότι το Γενικό Δικαστήριο, κρίνοντας ότι υφίσταται αρκούντως άμεση αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης στις υποθέσεις T-72/06 και T-79/06 και της ζημίας που υπέστη η Gascoigne λόγω της καταβολής εξόδων τραπεζικής εγγυήσεως κατά το χρονικό διάστημα που αντιστοιχεί στην υπέρβαση της διάρκειας αυτής, υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κατά την ερμηνεία της έννοιας της «αιτιώδους συνάφειας».
- 33 Τέλος, τα επιχειρήματα των αναιρεσίβλητων ότι, στο πλαίσιο της υποθέσεως C-138/17 P, οι ενέργειες της αναιρεσιούσας θα μπορούσε να χαρακτηρισθεί ως «κατάχρηση διαδικασίας», αυτά δεν δύνανται να κλονίσουν την εκτίμηση αυτή.
- 34 Πράγματι, μολονότι στις αποφάσεις του της 26ης Νοεμβρίου 2013, Gascoigne Sack Deutschland κατά Επιτροπής (C-40/12 P, EU:C:2013:768, σκέψη 102), και της 26ης Νοεμβρίου 2013, Groupe Gascoigne κατά Επιτροπής (C-58/12 P, EU:C:2013:770, σκέψη 96), το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι κατά τη διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου δεν τηρήθηκαν οι απαιτήσεις σχετικά με την εύλογη διάρκεια της δίκης στο πλαίσιο των υποθέσεων T-72/06 και T-79/06, εντούτοις, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 60 των προτάσεών του και αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζουν οι αναιρεσίβλητες, το Δικαστήριο, στις εν λόγω αποφάσεις, δεν δέχθηκε, πάντως, την ύπαρξη ζημίας λόγω της μη τηρήσεως αυτής.
- 35 Αντιθέτως, το Δικαστήριο έκρινε ότι αίτημα με το οποίο επιδιώκεται η αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε λόγω της υπερβάσεως, εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου, της εύλογης διάρκειας της δίκης πρέπει να αχθεί ενώπιον του ίδιου του Γενικού Δικαστηρίου, και ότι στο Γενικό Δικαστήριο απόκειται επίσης να εκτιμήσει, εξετάζοντας τα αποδεικτικά στοιχεία που θα προσκομιστούν προς τον σκοπό αυτό, τόσο το υποστατό της προβαλλόμενης ζημίας όσο και την αιτιώδη συνάφεια μεταξύ της ζημίας και της υπέρμετρης διάρκειας της επίμαχης ένδικης διαδικασίας (βλ., σχετικώς, αποφάσεις της 26ης Νοεμβρίου 2013, Gascoigne Sack Deutschland κατά Επιτροπής, C-40/12 P, EU:C:2013:768, σκέψεις 90 και 94, και Groupe Gascoigne κατά Επιτροπής, C-58/12 P, EU:C:2013:770, σκέψεις 84 και 88).
- 36 Κατά συνέπεια, δεδομένου ότι ο υπό κρίση λόγος αναιρέσεως πρέπει να γίνει δεκτός, πρέπει να αναιρεθεί το σημείο 1 του διατακτικού της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, χωρίς να απαιτείται να αποφανθεί το Δικαστήριο επί του δευτέρου και του τρίτου λόγου αναιρέσεως που προέβαλε η Ευρωπαϊκή Ένωση προς στήριξη της αιτήσεως αναιρέσεως στην υπόθεση C-138/17 P.

Επί των τριών πρώτων λόγων αναιρέσεως στην υπόθεση C-146/17 P

- 37 Με τον πρώτο, τον δεύτερο και τον τρίτο λόγο αναιρέσεως στην υπόθεση C-146/17 P, προβάλλεται ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κατά την ερμηνεία και εφαρμογή της αρχής της απαγορεύσεως να αποφαινεται *ultra petita*, διττή αιτιολογία ενέχουσα αντιφάσεις όσον αφορά την αποκατάσταση της υλικής ζημίας και προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας των αναιρεσιουσών.
- 38 Δεδομένου ότι οι λόγοι αυτοί αφορούν το ύψος της αποζημιώσεως που επιδίκασε το Γενικό Δικαστήριο για την υλική ζημία την οποία υπέστη η Gascoigne λόγω της εκ μέρους της καταβολής εξόδων τραπεζικής εγγυήσεως κατά το χρονικό διάστημα που αντιστοιχεί στην υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης και δεδομένου ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 36 της παρούσας αποφάσεως, το σημείο 1 του διατακτικού της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως αναιρέθηκε, παρέλκει η εξέταση των λόγων αυτών αναιρέσεως.

Επί του τέταρτου και του πέμπτου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-146/17 P

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 39 Με τον τέταρτο λόγο αναιρέσεως, οι Gascogne Sack Deutschland και Gascogne, αναιρεσεύουσες στην υπόθεση C-146/17 P, υποστηρίζουν ότι το Γενικό Δικαστήριο, κρίνοντας ότι δεν έπρεπε να δεχθεί το αίτημά τους αποκαταστάσεως της μη υλικής ζημίας που είχαν υποστεί, για τον λόγο ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου που διατυπώθηκε με τις αποφάσεις της 26ης Νοεμβρίου 2013, Gascogne Sack Deutschland κατά Επιτροπής (C-40/12 P, EU:C:2013:768), και της 26ης Νοεμβρίου 2013, Groupe Gascogne κατά Επιτροπής (C-58/12 P, EU:C:2013:770), το δικαιοδοτικό όργανο της Ένωσης που επιλαμβάνεται αγωγής αποζημιώσεως δεν δύναται να θέσει εν αμφιβόλω το ποσό του προστίμου λόγω της μη τηρήσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης, υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κατά την ερμηνεία της νομολογίας αυτής.
- 40 Κατά τις αναιρεσεύουσες, από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου που μνημονεύθηκαν στη σκέψη 39 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι η υπέρμετρη χρονική διάρκεια της ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου διαδικασίας δεν καθιστά δυνατή την ακύρωση ή τη μείωση του προστίμου στο πλαίσιο προσφυγής πλήρους δικαιοδοσίας, καθόσον η αποζημίωση για τη ζημία που οφείλεται στη διάρκεια αυτή πρέπει να αποτελέσει το αντικείμενο ειδικής προς τούτο [ad hoc] ένδικης διαδικασίας, κατά το μέτρο που η υπέρμετρη διάρκεια είναι ανεξάρτητη των στοιχείων στα οποία στηρίχθηκε η κύρωση. Επομένως, κατά τις αναιρεσεύουσες, στις αποφάσεις αυτές ουδόλως συσχετίζεται το ύψος της αποζημιώσεως που δύναται να επιδικασθεί για ζημίες προκληθείσες λόγω της υπέρμετρης χρονικής διάρκειας της ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου ένδικης διαδικασίας, στο πλαίσιο της αγωγής αποζημιώσεως, με το ύψος του προστίμου που επιβλήθηκε λόγω πρακτικών αντίθετων προς τους κανόνες του ανταγωνισμού. Αντιθέτως, βάση της θέσεως που προέκρινε το Δικαστήριο στις αποφάσεις αυτές είναι η «απόλυτη στεγανότητα» μεταξύ των δύο αυτών στοιχείων.
- 41 Με τον πέμπτο λόγο αναιρέσεως, οι Gascogne Sack Deutschland και Gascogne θεωρούν ότι το Γενικό Δικαστήριο, απορρίπτοντας το αίτημά τους περί αποζημιώσεως της μη υλικής ζημίας που υπέστησαν, για τον λόγο ότι, λαμβανομένου υπόψη του ύψους της, η επιδίκαση τέτοιας αποζημιώσεως θα είχε ως αποτέλεσμα, στην πράξη, να θέσει εν αμφιβόλω το ύψος του επιβληθέντος στις εν λόγω επιχειρήσεις προστίμου, κατέστησε άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας και παρέβη τα άρθρα 256, παράγραφος 1, και 340, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, τα οποία αποσκοπούν ακριβώς στη θέσπιση αποτελεσματικού ένδικου βοηθήματος για όσους υφίστανται ζημίες προκαλούμενες από τα θεσμικά όργανα της Ένωσης, και, ειδικότερα, ζημίες οφειλόμενες στην υπέρμετρη χρονική διάρκεια της ένδικης διαδικασίας ενώπιον δικαιοδοτικού οργάνου της Ένωσης, και να καταστήσουν δυνατή την προσήκουσα και πλήρη αποκατάσταση των ζημιών που αυτοί υπέστησαν, παραβίασε δε το δικαίωμα αποτελεσματικού ένδικου βοηθήματος.
- 42 Η Ευρωπαϊκή Ένωση, αναιρεσίβλητη στην υπόθεση C-146/17 P, υποστηρίζει ότι οι υπό κρίση λόγοι αναιρέσεως είναι αλυσιτελείς και, εν πάση περιπτώσει, αβάσιμοι.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 43 Με τον τέταρτο και τον πέμπτο λόγο αναιρέσεως, οι αναιρεσεύουσες αμφισβητούν την εκτίμηση στην οποία προέβη το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 163 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.
- 44 Όπως, όμως, προκύπτει από τις σκέψεις 155 έως 165 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η εκτίμηση αυτή αποτελεί επαλλήλως παρατιθέμενο μέρος του σκεπτικού της αποφάσεως αυτής, δεδομένου ότι η απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου να μη δεχθεί το αίτημα αποζημιώσεως ύψους 500 000 ευρώ όσον αφορά τη μη υλική ζημία που υπέστησαν οι αναιρεσεύουσες αιτιολογείται επαρκώς στη σκέψη 160 της εν λόγω αποφάσεως, της οποίας το περιεχόμενο δεν αμφισβητούν οι αναιρεσεύουσες.

- 45 Πρέπει να υπομνησθεί συναφώς ότι, κατά πάγια νομολογία, οι αιτιάσεις που στρέφονται κατά επαλλήλως παρατιθεμένου μέρους του σκεπτικού αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου δεν επισύρουν την αναίρεση της αποφάσεως αυτής και είναι, ως εκ τούτου, αλυσιτελή (απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2016, SV Capital κατά EAT, C-577/15 P, EU:C:2016:947, σκέψη 65 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 46 Κατά συνέπεια, ο τέταρτος και ο πέμπτος λόγος αναίρεσεως πρέπει να απορριφθούν ως αλυσιτελείς.

Επί του έκτου λόγου αναίρεσεως στην υπόθεση C-146/17 P

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 47 Με τον έκτο λόγο αναίρεσεως, οι Gascogne Sack Deutschland και Gascogne υποστηρίζουν ότι το Γενικό Δικαστήριο, επιδικάζοντας σε καθεμία από αυτές αποζημίωση ύψους 5 000 ευρώ όσον αφορά τη μη υλική ζημία που υπέστησαν, μολονότι το ίδιο, αφενός μεν, έκρινε ότι η αποζημίωση για τη μη υλική ζημία δεν μπορούσε να θέσει υπό αμφισβήτηση, έστω και εν μέρει, το ύψος του προστίμου που είχε επιβάλει η Επιτροπή, αφετέρου δε, ρητώς δέχθηκε την ύπαρξη μη υλικής ζημίας την οποία είχαν υποστεί οι αναιρεσείουσες και για την οποία, όπως επισήμανε στη σκέψη 165 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, έπρεπε να επιδικαστεί αποζημίωση, λαμβανομένων υπόψη της «εκτάσεως της υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης» και της «αποτελεσματικότητας της υπό κρίση αγωγής», υπέπεσε ρητώς σε αντίφαση.
- 48 Η Ευρωπαϊκή Ένωση θεωρεί ότι ο υπό κρίση λόγος αναίρεσεως είναι αλυσιτελής και, εν πάση περιπτώσει, αβάσιμος.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 49 Με τον έκτο λόγο αναίρεσεως, οι αναιρεσείουσες υποστηρίζουν ότι το σκεπτικό της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως ενέχει αντιφάσεις σε δύο περιπτώσεις.
- 50 Όσον αφορά, πρώτον, τα επιχειρήματα περί του ότι υφίσταται αντίφαση μεταξύ, αφενός, των σκέψεων 161 έως 164 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και, αφετέρου, της σκέψεως 165 της αποφάσεως αυτής, αρκεί η επισήμανση ότι το διατακτικό της, όσον αφορά την επιδίκαση στις νυν αναιρεσείουσες αποζημιώσεως ύψους χαμηλότερου των 500 000 ευρώ, αιτιολογείται επαρκώς, όπως προκύπτει από τη σκέψη 44 της παρούσας αποφάσεως, βάσει της σκέψεως 160 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως. Ως εκ τούτου, τα επιχειρήματα αυτά, με τα οποία αμφισβητούνται οι σκέψεις 161 έως 165 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, είναι αλυσιτελή και, επομένως, πρέπει, σύμφωνα με τη νομολογία που μνημονεύθηκε στη σκέψη 45 της παρούσας αποφάσεως, να απορριφθούν.
- 51 Όσον αφορά, δεύτερον, τα επιχειρήματα περί του ότι η σκέψη 165 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως ενέχει αντίφαση, πρέπει να επισημανθεί ότι το γεγονός ότι η αποζημίωση που επιδίκασε το Γενικό Δικαστήριο, ως προς τη μη υλική ζημία που υπέστησαν οι νυν αναιρεσείουσες λόγω της αβεβαιότητας σχετικά με τον προγραμματισμό των προς λήψη αποφάσεων και τη διαχείριση των εταιριών, ανέρχεται μόλις στα 5 000 ευρώ δεν αποκλείει ότι το Γενικό Δικαστήριο έλαβε υπόψη την έκταση της υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης και την αποτελεσματικότητα της υπό κρίση αγωγής.
- 52 Ως εκ τούτου, η σκέψη 165 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως δεν ενέχει καμία αντίφαση.
- 53 Κατά συνέπεια, ο έκτος λόγος αναίρεσεως πρέπει να απορριφθεί ως εν μέρει αλυσιτελής και εν μέρει αβάσιμος.

Επί του εβδομού λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-146/17 P

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 54 Με τον έβδομο λόγο αναιρέσεως, οι Gascogne Sack Deutschland και Gascogne υποστηρίζουν ότι το Γενικό Δικαστήριο, αποφαινόμενο απλώς, άνευ ουδεμίας σχετικής αιτιολογίας, κατά πρώτον, στη σκέψη 154 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι «η διαπίστωση [...] της παραβάσεως του κανόνα της εύλογης διάρκειας της δίκης είναι, λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου και της σοβαρότητας της εν λόγω παραβάσεως, επαρκής για την επανόρθωση της προβαλλόμενης προσβολής της φήμης», και, κατά δεύτερον, στη σκέψη 165 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι «το ποσό των 5 000 ευρώ, για καθεμία από τις ενάγουσες, συνιστά προσήκουσα αποζημίωση για τη ζημία που υπέστησαν συνεπεία της παρατεταμένης αβεβαιότητας στην οποία αμφότερες περιήλθαν κατά τη διάρκεια της ένδικης διαδικασίας», παρέβη αδιαμφισβήτητα την υποχρέωση αιτιολογήσεως που υπέχει.
- 55 Η Ευρωπαϊκή Ένωση ζητεί την απόρριψη του υπό κρίση λόγου αναιρέσεως.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 56 Με τον έβδομο λόγο αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι δεν αιτιολόγησε επαρκώς την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.
- 57 Όσον αφορά, πρώτον, την αιτίαση κατά της σκέψεως 154 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, από τις σκέψεις 151 έως 154 της αποφάσεως αυτής, σχετικά με προβαλλόμενη από τις νυν αναιρεσείουσες προσβολή της φήμης, ιδίως δε από τη φράση «εν πάση περιπτώσει», η οποία περιλαμβάνεται στη σκέψη 154 της ίδιας αποφάσεως, προκύπτει ότι η παρατιθέμενη στην τελευταία αυτή σκέψη εκτίμηση αποτελεί επαλλήλως παρατιθέμενο μέρος του σκεπτικού, δεδομένου ότι το μέρος αυτό του σκεπτικού που παρατίθεται στη σκέψη 153 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως αρκεί προς απόρριψη του αιτήματος αποζημιώσεως όσον αφορά αυτήν την προβαλλόμενη προσβολή της φήμης.
- 58 Κατά τη μνημονευθείσα στη σκέψη 45 της παρούσας αποφάσεως νομολογία, η αιτίαση αυτή είναι, επομένως, αλυσιτελής και πρέπει, ως εκ τούτου, να απορριφθεί.
- 59 Όσον αφορά, δεύτερον, την αιτίαση κατά της σκέψεως 165 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, από την αιτιολογία αποφάσεως πρέπει να συνάγεται κατά τρόπο σαφή και άνευ αμφισημίας το σκεπτικό του Γενικού Δικαστηρίου, ώστε να παρέχεται η δυνατότητα στους μεν ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους για τους οποίους ελήφθη η απόφαση, στο δε Δικαστήριο να ασκήσει τον εκ μέρους του δικαστικό έλεγχο (απόφαση της 2ας Απριλίου 2009, France Télécom κατά Επιτροπής, C-202/07 P, EU:C:2009:214, σκέψη 29 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 60 Επιπλέον, πρέπει να υπομνησθεί ότι, στο ειδικό πλαίσιο των αγωγών αποζημιώσεως, το Δικαστήριο έχει κρίνει επανειλημμένως ότι, σε περίπτωση κατά την οποία το Γενικό Δικαστήριο έχει διαπιστώσει την ύπαρξη ζημίας, είναι αποκλειστικώς αρμόδιο να εκτιμήσει, εντός των ορίων του σχετικού αιτήματος, τον τρόπο και την έκταση της αποκαταστάσεως της ζημίας. Ωστόσο, για να μπορεί το Δικαστήριο να ασκεί τον δικαστικό έλεγχό του επί των αποφάσεων του Γενικού Δικαστηρίου, πρέπει αυτές να είναι αρκούντως αιτιολογημένες και, προκειμένου περί της εκτιμήσεως ζημίας, να επισημαίνουν τα κριτήρια που ελήφθησαν υπόψη για τον προσδιορισμό του ποσού της αποζημιώσεως (απόφαση της 30ής Μαΐου 2017, Safa Nicu Sepahan κατά Συμβουλίου, C-45/15 P, EU:C:2017:402, σκέψεις 50 και 51 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 61 Όπως, όμως, επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 100 των προτάσεών του, το Γενικό Δικαστήριο, καταρχάς, εξέθεσε επαρκώς, στις σκέψεις 147 έως 157 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τους λόγους για τους οποίους έκρινε ότι ορισμένες μορφές της μη υλικής ζημίας που προέβλεπαν οι αναιρεσιβούσες αποδείχθηκαν επαρκώς από αυτές, ενώ άλλες όχι. Εν συνεχεία, στη σκέψη 158 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι, υπό τις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως, η διαπιστωθείσα μη υλική ζημία, συγκεκριμένα δε η μη υλική ζημία που υπέστησαν οι αναιρεσιβούσες λόγω της παρατεταμένης αβεβαιότητας στην οποία περιήλθαν κατά τη δίκη όσον αφορά τις υποθέσεις T-72/06 και T-79/06, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως πλήρως αποκατασταθείσα με τη διαπίστωση της υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης. Τέλος, στις σκέψεις 159 έως 164 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε τα κριτήρια που ελήφθησαν υπόψη για τον καθορισμό του ύψους της αποζημιώσεως.
- 62 Υπό τις συνθήκες αυτές, οι αναιρεσιβούσες δεν δύνανται να προσάψουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι παρέβη την υποχρέωσή του αιτιολογήσεως κρίνοντας, στη σκέψη 165 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι αποζημίωση ύψους 5 000 ευρώ για καθεμία από τις νυν αναιρεσιβούσες συνιστά, λαμβανομένων υπόψη, ιδίως, της εκτάσεως της υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης, της συμπεριφοράς τους, της ανάγκης να γίνονται σεβαστοί οι κανόνες περί ανταγωνισμού της Ένωσης και της αποτελεσματικότητας της υπό κρίση αγωγής, προσήκουσα αποζημίωση για τη ζημία που υπέστησαν συνεπεία της παρατεταμένης αβεβαιότητας στην οποία αμφότερες περιήλθαν κατά τη διάρκεια της ένδικης διαδικασίας στις υποθέσεις T-72/06 και T-79/06.
- 63 Κατά συνέπεια, ο έβδομος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως εν μέρει αλυσιτελής και εν μέρει αβάσιμος.
- 64 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, η αίτηση αναιρέσεως στην υπόθεση C-146/17 Ρ πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Επί της αγωγής ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου

- 65 Κατά το άρθρο 61, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εάν η αναίρεση κριθεί βάσιμη, το Δικαστήριο αναιρεί την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου. Στην περίπτωση αυτή, μπορεί είτε το ίδιο να αποφανθεί οριστικά επί της διαφοράς, εφόσον είναι ώριμη προς εκδίκαση, είτε να την αναπέμψει στο Γενικό Δικαστήριο για να την κρίνει.
- 66 Εν προκειμένω, το Δικαστήριο εκτιμά ότι πρέπει να αποφανθεί οριστικώς επί της αγωγής αποζημιώσεως που άσκησαν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου οι Gascoigne Sack Deutschland και Gascoigne καθόσον αποσκοπεί στην αποκατάσταση της ζημίας λόγω της καταβολής εξόδων τραπεζικής εγγυήσεως πέραν της εύλογης διάρκειας της δίκης στο πλαίσιο των υποθέσεων T-72/06 και T-79/06.
- 67 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, η εξωσυμβατική ευθύνη της Ένωσης, κατά την έννοια του άρθρου 340, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, θεμελιώνεται εφόσον συντρέχει ένα σύνολο προϋποθέσεων σχετικά με τον παράνομο χαρακτήρα της προσαπτόμενης στα όργανα της Ένωσης συμπεριφοράς, το υποστατό της ζημίας και την ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της συμπεριφοράς του θεσμικού αυτού οργάνου και της προβαλλόμενης ζημίας (απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2016, Ledra Advertising κ.λπ. κατά Επιτροπής και ΕΚΤ, C-8/15 Ρ έως C-10/15 Ρ, EU:C:2016:701, σκέψη 64 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 68 Όπως υπενθύμισε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 53 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, εφόσον δεν πληρούται μία εξ αυτών των προϋποθέσεων, η αγωγή πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της χωρίς να απαιτείται να εξετασθούν οι λοιπές προϋποθέσεις της εξωσυμβατικής ευθύνης της Ένωσης (απόφαση της 14ης Οκτωβρίου 1999, Atlanta κατά Ευρωπαϊκής Κοινότητας, C-104/97 Ρ, EU:C:1999:498, σκέψη 65 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Επιπλέον, το δικαιοδοτικό όργανο της

Ένωσης δεν υποχρεούται να εξετάζει τις προϋποθέσεις αυτές με καθορισμένη σειρά (απόφαση της 18ης Μαρτίου 2010, Trubowest Handel και Makaron κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, C-419/08 P, EU:C:2010:147, σκέψη 42 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 69 Για τους λόγους που εκτέθηκαν στις σκέψεις 22 έως 32 της παρούσας αποφάσεως, η αγωγή αποζημιώσεως που άσκησαν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου οι Gascogne Sack Deutschland και Gascogne, καθόσον αποσκοπεί στην επιδίκαση αποζημιώσεως ύψους 187 571 ευρώ προς αποκατάσταση της προβαλλόμενης υλικής ζημίας που συνίσταται στην καταβολή εξόδων τραπεζικής εγγυήσεως πέραν της εύλογης διάρκειας της δίκης στο πλαίσιο των υποθέσεων T-72/06 και T-79/06, πρέπει να απορριφθεί.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 70 Κατά το άρθρο 184, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, όταν η αίτηση αναιρέσεως είναι βάσιμη, το Δικαστήριο, εφόσον κρίνει το ίδιο οριστικά τη διαφορά, αποφαινεται και επί των δικαστικών εξόδων.
- 71 Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, το οποίο εφαρμόζεται στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 1, του εν λόγω Κανονισμού, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου.
- 72 Δεδομένου ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση ζήτησε να καταδικασθούν οι Gascogne Sack Deutschland και Gascogne στα δικαστικά έξοδα και αυτές ηττήθηκαν, τόσο στο πλαίσιο της αιτήσεως αναιρέσεως στην υπόθεση C-138/17 P όσο και σε εκείνο της αιτήσεως αναιρέσεως στην υπόθεση C-146/17 P, οι εταιρίες αυτές πρέπει να φέρουν, πέραν των εξόδων τους, το σύνολο εκείνων στα οποία υποβλήθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο των δύο αυτών αιτήσεων αναιρέσεως.
- 73 Σύμφωνα με το άρθρο 138, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας, η Ευρωπαϊκή Ένωση, αφενός, και οι Gascogne Sack Deutschland και Gascogne, αφετέρου, φέρουν η καθεμία τα έξοδά της όσον αφορά την πρωτόδικη διαδικασία.
- 74 Το άρθρο 140, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, το οποίο εφαρμόζεται και στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 1, του ίδιου Κανονισμού, ορίζει ότι τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα που παρεμβαίνουν στη δίκη φέρουν το καθένα τα δικαστικά έξοδά του. Εξάλλου, κατά το άρθρο 184, παράγραφος 4, του Κανονισμού Διαδικασίας, σε περίπτωση κατά την οποία η ανáιρεση δεν ασκήθηκε από παρεμβαίνοντα πρωτοδίκως, αλλά αυτός έλαβε μέρος στην ενώπιον του Δικαστηρίου έγγραφη ή προφορική διαδικασία, το Δικαστήριο δύναται να αποφασίσει ότι ο εν λόγω παρεμβαίνων φέρει τα δικαστικά έξοδά του.
- 75 Η Επιτροπή, η οποία είχε την ιδιότητα της παρεμβαίνουσας πρωτοδίκως και η οποία μετείχε στην έγγραφη διαδικασία όσον αφορά την αίτηση αναιρέσεως στην υπόθεση C-138/17 P, φέρει τα δικαστικά έξοδά της τόσο όσον αφορά την πρωτόδικη διαδικασία όσο και την αναιρετική στην υπόθεση C-138/17 P.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Αναiréi το σημείο 1 του διατακτικού της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της 10ης Ιανουαρίου 2017, Gascogne Sack Deutschland και Gascogne κατά Ευρωπαϊκής Ένωσης (T-577/14, EU:T:2017:1).**
- 2) Απορρίπτει την ανáιρεση στην υπόθεση C-146/17 P που άσκησαν οι Gascogne Sack Deutschland GmbH και Gascogne SA.**

- 3) Απορρίπτει την ασηκθείσα από τις Gascozne Sack Deutschland GmbH και Gascozne SA αγωγή αποζημιώσεως, καθόσον έχει ως αίτημα την επιδίκαση αποζημιώσεως ύψους 187 571 ευρώ σε αποκατάσταση της προβαλλομένης υλικής ζημίας που συνίσταται στην καταβολή εξόδων τραπεζικής εγγυήσεως πέραν της εύλογης διάρκειας της δίκης στο πλαίσιο των υποθέσεων επί των οποίων εκδόθηκαν οι αποφάσεις της 16ης Νοεμβρίου 2011, Groupe Gascozne κατά Επιτροπής (T-72/06, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2011:671), και της 16ης Νοεμβρίου 2011, Sachsa Verpackung κατά Επιτροπής (T-79/06, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2011:674).
- 4) Οι Gascozne Sack Deutschland GmbH και Gascozne SA φέρουν, πέραν των δικαστικών εξόδων τους, το σύνολο των εξόδων στα οποία υποβλήθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση, εκπροσωπούμενη από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο πλαίσιο των υπό κρίση αιτήσεων αναιρέσεως, καθώς και τα έξοδά τους στο πλαίσιο της πρωτόδικης διαδικασίας.
- 5) Η Ευρωπαϊκή Ένωση, εκπροσωπούμενη από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, φέρει τα έξοδά της στο πλαίσιο της πρωτόδικης διαδικασίας.
- 6) Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή φέρει τα δικαστικά έξοδά της τόσο στο πλαίσιο της πρωτόδικης διαδικασίας όσο και στο πλαίσιο της αναιρετικής διαδικασίας στην υπόθεση C-138/17 P.

(υπογραφές)